

Kongre Eleştirisi

“21. Yüzyıl İçin Planlama Bahar Konferansları”nın Ardından

Ayçin ÖZOKTAY*

Kapitalizmin krizlerinin giderek arttığı, emperyalizmin dünya çapında çıkış-sızlıklarla sürekli emekçi sınıfa saldırı üzerinden kendini restore etmeye çalıştığı bir yüzyılın içindeyiz. Böyle bir düzlemde 21. yüzyılın Türkiyesi’ni dışa bağımlı, gittikçe borçlanan, krizlere sürekli gebe olarak görmekteyiz. Bu sorunların faturasının emekçi sınıfa kesildiği kapitalist düzlemde, işçi sınıfının bütünsel bir çerçevede emek süreçlerini analiz etmek, işsizliği, çalışma koşullarını, sömürü deneyimlerini incelemek, 21. yüzyılın sermaye düzenini anlamak bakımından önemli bir yere sahip.

AKP’li yıllarla birlikte özelleştirmelerin ve emekçi sınıfına saldırıların daha da şiddetlendiği bir ortamda ideolojik saldırılar da kendini daha keskin bir şekilde ortaya çıkarmaktadır. Sermaye politikalarından bağımsız düşünemeyeceğimiz bu ideolojik saldırılar ise devletin din politikaları ve çalışma hayatındaki cinsiyet eşitsizliğine kadar uzanmaktadır. Din olgusunun devlet desteği ile birlikte yaygın bir şekilde kamu hizmeti olarak sunulması, bireyin hayatının her alanını kuşatan bir dinselleşme sorununu ortaya koyuyor. Böylece bilimsel ve aydınlanmacı düşüncelerin, laiklik olgusunun karşısında din ve “dinci gericilik” kendini var ediyor.

Kadınların çalışma hayatında yer alma sorunu ise üstesinden gelinemeyen tarihsel bir soruna tekabül ediyor. Kapitalizmin gelişim seyrinde kadının çalışma hayatına katılımı her zaman kısıtlı ve erkek iş gücüne oranla daha değersiz yerde görünmektedir. Tarihsel olarak ev işi ve günlük tüketim ihtiyacının karşılanması sorumluluğunun kadın için “fitrat” olarak algılanması, kadınların çalışma hayatına girmesinin önünde büyük bir engel teşkil etmektedir.

21. yüzyılın bize dayattığı ve işçi sınıfı açısından katlanılmaz hale gelen sermaye saldırıları, bilimsel çalışmalara bu sorun ile mücadele etme görevi yüklüyor. Kapitalist düzlemin yaşam içinde yarattığı tahribatları yorumlamak ve analiz etmenin yetersizliği her gün kendini kanıtlarken, bu analizlere “ne yapmalı?” sorunu ortaya koyma sorumluluğunu yüklüyor.

Bu sorumluluğu üstlenen bilimsel katkılardan biri de 21. Yüzyıl İçin Planlama Grubu’nun çalışmalarıdır. 2011’de yola çıkan 21. Yüzyıl İçin Planlama Grubu, Mülkiyeliler Birliği ve Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı (um:ag) desteği ile

* Araştırma görevlisi, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, aycin.ozoktay@gmail.com

birlikte çalışmalarına devam ediyor. Kurulduğu 2011 yılından itibaren her sene konferanslar ve çeşitli seminerler düzenleyen Planlama Grubu, 2018 Bahar Konferansları adıyla bu yıl da bilimsel çalışmaların paylaşımına yer verdi. Konferanslar, 17 Mart – 2 Haziran tarihleri aralığında her hafta bir konuşmacının sunumu ile gerçekleştirildi.

17 Mart'ta ilk oturumunu gerçekleştiren Planlama Grubu'nun açılış konuşmasını Bilsay Kuruç yaptı. Kuruç, 21. yüzyıla dair yeni fikirlerin, sözlerin ve planlamaların yapılmasının yeni bir dünya için gerekli olduğunun altını çizdi. Yeni bir planlamanın omurgasının ise ancak yaratıcılık ile oluşturulabileceğini belirtti. Kuruç'un konuşması içinde en dikkat çekici olan ve belki de Planlama Grubu'nun neyi amaçlayarak yola çıktığını özetleyen ise "yeni bir kamu oluşturmak" adına söyledikleriydi. 21. yüzyılda daha yakıcı hale gelmiş bulunan ve giderek daha da vahim sonuçlara yol açan ekonomik sorunlar ve uluslararası ilişkilerin geldiği hali bir yana bırakacak olursak, kamunun "razı olan insan tipi"nden arındırılması gerekliliği ve "yeni insan"ın yaratılması için sarf edilmesi gereken çaba, Planlama Grubu'nun sorun alanları arasında öne çıktı. Bu bağlamda, Kuruç'un söylediği gibi "cehaletin bir yaşam tarzı haline geldiği dünyamızda yeni bir kamunun oluşturulabilmesi ve toplumsal akıl eşliğinde yeni bir kurumlaşma ve kadrolaşma ihtiyacı"nın, bilimsel araştırmaların merkezinde yer alacak sorunsallardan biri olarak görülmesi gerektiği vurgulanmalıdır.

Bahar 2018 konferanslarının ilk oturumu Prof. Dr. Korkut Boratav'ın *Türkiye Ekonomisi ve Dış Bağımlılık* sunumu ile 24 Mart'ta gerçekleştirildi. Emperyalizmin zayıf halkalarından biri olan Türkiye'nin, AKP'li yıllarla birlikte dışa olan bağımlılığında geldiği süreci Boratav, iktisadi analizler çerçevesinde ele aldı. Krizlerini aşamayan ve yeni olanaklar inşa edemeyen dünya ekonomisi içerisinde, Türkiye'nin içinden geçmekte olduğu süreci, dış bağımlılığın göstergeleri ile tespit etmek, ülke ekonomisinin gidişatını daha iyi kavramak açısından önemli bir yere sahip. Bu bağlamda Türkiye'nin sermaye hareketleri, yabancı yatırımlar ile ihraç edilen sermaye miktarı arasındaki uçurum ve dış borçlara dair nicel veriler, dış bağımlılığı olan bir ülke olduğumuzu gözler önüne seriyor.

13 Mart'ta yapılan bir sonraki konferans ise Doç. Dr. Aziz Çelik'in *Türkiye İşçi Sınıfı Raporu Eşliğinde Günümüz ve Gelecek* başlıklı sunumu ile gerçekleştirildi. Çelik, DİSK tarafından 2017 yılında Türkiye'de İşçi Sınıfı Gerçeği adıyla yapılan araştırmanın sonuçlarına dair değerlendirmelere yer vererek, sınıf sorunlarına dair bilimsel bir çalışmanın aktarımını yaptı. 36 ilde yaklaşık iki bin işçi ile yüz yüze yapılan anketlere dayanan bu araştırma, Türkiye'de işçi sınıfının emek süreci ve yaşam koşulları, toplumsal konulara dair tutum ve algılarının yanı sıra sendikalara bakış açısına dair de birçok bilgiyi içeriyor. Söz konusu rapor, sınıf ve emek sürecine dair bilimsel bir çalışmanın saha araştırmasına dayanması açısından, emek çalışmalarına oldukça önemli katkılar sunuyor. Çalışmanın bir diğer önemli boyutu ise işçi sınıfı açısından bütünsel bir analiz sunması. Gün-

müzde farklı iş kollarına ait birçok sendikanın sınıf araştırmalarına dair çalışmalarını görmekteyiz. Çelik'in sunmuş olduğu bu raporun özgünlüğünü ise, ilk kez bütün işçilerin bir evren olarak ele alınarak bunların üzerinden örneklemelerle Türkiye işçi sınıfına dair bütünsel bir bakış açısı geliştirmesi oluşturuyor. Böylelikle hem emek araştırmalarına katkı açısından hem de emek örgütlerine ve politikalarına Türkiye işçi sınıfı gerçeğine dair veriler sunabilmesi açısından önemli bir katkıdır.

Planlama Grubu'nun 7 Nisan'da yapılan bir diğer konferansı Prof. Dr. Onur Karahanoğulları'nın *Laiklik Üzerine Düşünceler* adlı sunuşuyla gerçekleşti. Türkiye'de devletin, dinin kurumsal örgütlenişindeki rolünü ele alan Karahanoğulları, Fransız laikliği ile Türkiye'deki laiklik modeli arasındaki ilişkiyi tarihsel bir çerçeve ile ele aldı. Günümüzde giderek yaygınlaşmış hale gelen dinselleşme ve devletin dini toplumsal örgütlenmelerini arttırması açısından bakıldığında laiklik tartışmalarının oldukça kritik bir hale geldiğini görmekteyiz. Türkiye'nin laiklik modelinin, söz konusu dini toplumsal örgütlenmeler açısından, Fransız laikliği ile arasındaki tezatlığı görmek açısından Karahanoğulları'nın çalışması önemi bir yere sahip.

Doç. Dr. Emel Memiş ve Prof. Dr. Gülay Toksöz'ün sunmuş olduğu *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Çalışma Hakkı* adlı konferans ise 21 Nisan'da yapıldı. Tarihsel süreçten günümüze kadar kadın sorunu hakkında her ne kadar düzenlemeler yapıldıysa da hala toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaygın olduğu bir sistem içerisinde kadınlar yer almaya çalışıyor. Bu bakımdan Memiş ve Toksöz'ün değindiği kadının kapitalizmin gelişimi ile birlikte çalışma hayatında karşılaştıkları düşük ücret, yoğun mesai ve sınırlı çalışma hakları gibi sorunlar oldukça güncel bir mesele olarak karşımızda duruyor. Söz konusu sorunların nedenlerini incelemek, kadınların çalışma hayatına katılabilmesi açısından uluslararası yasal düzenlemeler ve taahhütler ile Türkiye'deki uygulama arasındaki uçurumu analiz edebilmek açısından kritik bir çalışma olarak ele alınabilir.

5 Mayıs'ta yapılan konferansın diğer bir başlığı ise Dr. Necdet Kenar'ın sunduğu *Çalışma Hayatında Kadınlar* oldu. Türkiye'de kadının çalışma hayatına katılımını belirleyen faktörleri, istihdam koşullarını ve kadınların istihdama katılımındaki oranları ele alan Kenar, diğer ülkeler ve Türkiye açısından kadınların çalışmaya katılma süreçlerini değerlendirdi. Karşılaştırmalı bir analiz sunan Kenar, daha çok tarım sektöründe çalışan kadınların giderek hizmet sektöründe istihdam edilmeye başlanmasına değinerek, hizmet sektöründeki emek sürecinin sorgulanmasına da kapı açmış oldu.

Konferansın son oturumu Hakan Özyıldız'ın *Dış Borç Sorunu* adlı sunumuyla 2 Haziran'da yapıldı. Türkiye ekonomisinin gittikçe büyüdüğü iddiasını millî gelirler ve dış borçlar çerçevesinde analiz eden Özyıldız, gittikçe borçlara sürüklenen bir ülkenin tablosunu analiz etti. Buna göre borçları normalleştiren bir ülke yönetiminde, dikkati çeken bir nokta da özel sektörlerde borçlanmaların artma-

sıdır. Bu durum da Türkiye'nin neoliberal seyrinin, dış borca giderek daha fazla sürüklenmesi ve krizlere gebe bir ülke haline gelmesi olduğunu ortaya koyuyor.

2018 Bahar Konferansları'nda ele alınan başlıklar, bilimsel çalışmaların toplumsal sorunlardan uzaklaştığı bir dönemde oldukça önemli bir yere sahip. Konferansta, küresel sistemde Türkiye'nin iktisadi ve siyasi olarak nerede durduğunu görebilmek için dışa bağımlılık ve dış borçlar hakkında analizlere yer verilmesi, Türkiye ekonomisinin gidişatını değerlendirmek açısından verimli tartışmaların ortaya çıkmasını sağladı. Türkiye'de işçi sınıfına dair bütünsel bir saha çalışmasının aktarımı ise hem bilimsel çalışmalara alandan özgün verilerle katkı sunulması hem de sınıf mücadelesi perspektifinde, emek örgütleri için güncel veri sunulması açısından önemli bir katkı oldu. Aynı zamanda kadın emeğinin değersiz ve görünmez kılındığı bir sistemde kadının çalışma hakkı üzerine yapılan sunumlar, "eşit işe eşit ücret" talebinin tarihsel zemini ve kadının sınıf mücadelesi içindeki yeri açısından verimli tartışmalara olanak sundu. Laiklik tartışmalarının da konferansta yer alması, günümüzün en yakıcı sorunlarından biri haline gelen "dinselleşme", "dinci gericiilik" konularının sınıf mücadelesi içerisinde nasıl konumlandırılması gerektiğine dair önemli bir tartışma açılması bakımından oldukça anlamlıydı.

Konferanslardaki başlıklar, Türkiye'nin güncel sorunlarının özeti olarak ortaya çıkmakla kalmıyor, aynı zamanda bu sorunlara ilişkin emek-sermaye çelişkisi çerçevesinde bir tartışma zemini de sunuluyor. Bu bağlamda konferanslardaki bilimsel çalışmaların toplumsal sorunlar çerçevesinde seçilmesini ve bu sorunlara tartışma zemini sağlamasını, emek çalışmalarının üretkenliğini arttırması açısından önemli bir katkı olarak değerlendirmek mümkündür.